

Examination of the Visual and Content Characteristics of the Most Watched Cartoons by Preschool Children According to the Views of Teachers and Parents[#]

Nefise Özok Bulut^{1,a,*}, Yevşer Aleyana Demircan^b, Şehriban Demirhan^c

¹Faculty of Health Sciences, İstanbul Gedik University, İstanbul, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

Acknowledgement

[#] This study was supported by TUBİTAK with project number 1919B012214143.

[#] This study was presented as an "oral presentation" at the International Early Childhood Education Congress in Eskişehir between 19th-23th June 2023.

History

Received: 21/08/2023

Accepted: 12/05/2025

This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication.

Copyright © 2017 by Cumhuriyet University, Faculty of Education. All rights reserved.

ABSTRACT

Cartoons, which hold an important place in children's lives, can be used for developmental and educational purposes when they possess the necessary qualities. Parents and educators play a crucial role in this regard. The study aimed to examine the visual and content characteristics of the most-watched cartoons by preschool children. In the first phase, the general survey model was used. In this context, 92 preschool teachers and 108 parents were given information form to identify the cartoons watched by the children. In the second phase, document analysis was employed. Accordingly, Rafadan Tayfa, Niloya, and Maşa ile Koca Ayı were analyzed using the Cartoon Evaluation Form. Descriptive statistical techniques and descriptive analysis were used in data analysis. The study found that children watched cartoons twice a week. Participants paid attention to ensuring that the cartoons they choose do not negatively affect the child, are appropriate for their age and developmental level, and are educational and instructive. It was concluded that cartoons generally reflect the child's perspective and that their visual features, subject matter, language, and expressions are appropriate, although some shortcomings were identified. It was determined that characters need to be reviewed since there were deficiencies in supporting universal values and 21st-century skills.

Keywords: Preschool education, child and media, cartoon, preschool teacher, parent.

Öğretmen ve Ebeveyn Görüşlerine Göre Okul Öncesi Dönem Çocuklarının En Çok İzlediği Çizgi Filmlerin Görsel ve İçerik Özelliklerinin İncelenmesi

Bilgi

[#] Bu çalışma TUBİTAK tarafından 1919B012213965 numaralı proje olarak desteklenmiştir.

[#] Bu çalışma 19-23 Haziran 2023 tarihlerinde Eskişehir'de düzenlenen Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

*Sorumlu yazar

Süreç

Geliş: 21/08/2023

Kabul: 12/05/2025

Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

ÖZ

Çocukların yaşantısında önemli yeri olan çizgi filmler, nitelik açısından gerekli özelliklere sahip olduklarında gelişimi destekleyici ve eğitsel amaçlı kullanılabilir. Bu noktada ebeveynlere ve eğitimcilere büyük rol düşmektedir. Araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının en çok izlediği çizgi filmlerin görsel ve içerik özellikleri bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Birinci aşamada genel tarama modelinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda 92 okul öncesi öğretmeni ve 108 ebeveyn bilgi formu verilerek çocukların izledikleri çizgi filmler belirlenmiştir. İkinci aşamada ise doküman incelemesi kullanılmıştır. Bu doğrultuda Rafadan Tayfa, Niloya ve Maşa ile Koca Ayı isimli çizgi filmler, Çizgi Film Değerlendirme Formundan yararlanılarak incelenmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistik teknikleri ile betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda çocukların haftada iki gün çizgi film izledikleri belirlenmiştir. Katılımcılar çizgi film seçerken çocuğu olumsuz yönde etkilememesine, yaşı ve gelişim düzeyine uygun olmasına, eğitici ve öğretici olmasına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Çalışmada çizgi filmlerin çocuğun bakış açısını yansıttığı ve görsel, konu, dil ve anlatım özelliklerinin genel anlamda uygun olduğu buna karşın bazı eksikliklerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda çocuklara model olmaları açısından karakterlerin gözden geçirilmesi gerektiği belirlenmiştir. Evrensel değerleri ve 21. yüzyıl becerilerini destekleme konularında eksikliklerin olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, çocuk ve medya, çizgi film, okul öncesi öğretmeni, ebeveyn.

^a nefise.ozok@gedik.edu.tr

^c shrbndmrhn67@gmail.com

^b <https://orcid.org/0000-0002-2070-7797>

^c <https://orcid.org/0009-0004-9491-888X>

^b aleyndemircan@gmail.com ^d <https://orcid.org/0009-0000-6414-6963>

Giriş

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte çocukların dijital içerikler ile sıklıkla etkileşime girdikleri görülmektedir. Çocuklara yönelik birçok televizyon kanalı, internet kaynakları, telefon uygulamaları, çizgi filmler ve çocuk programları mevcuttur. Teknolojinin içine doğan çocuklar ister istemez bu tür ortamlara dahil olmaktadır. Neredeyse her evde televizyon bulunması sebebiyle de çocuklar televizyondaki kaynaklara kolaylıkla ulaşmakta ve televizyon izlemeyi sıklıkla tercih etmektedir (Ravikiran vd., 2014). Araştırmalarda da okul öncesi dönemindeki çocukların televizyonla etkileşime girdiği sürenin yaşlarına oranla yüksek olduğu görülmektedir (Alloway vd., 2014; Ertürk-Kara, 2020; Kadan ve Aral, 2018). Bu durumun oluşmasında evlerde sürekli olarak televizyonun açık olmasının payı oldukça büyüktür (Bleakley vd., 2013). Televizyon birden fazla duyu organına hitap ettiği için çocuklar açısından ilgi çekicidir. Bu sebeple çocukların çoğu televizyon karşısında vakit geçirmeyi severler (Persson ve Musher-Eizenman, 2003). Televizyon ile çok vakit geçiren çocuklar duydukları her şeyi doğru yanlış ayırt etmeksizin zihinlerine kaydetmekte ve onlara anlamlar yüklemektedir (Temizyürek ve Acar, 2014).

Çocukların televizyonda sıklıkla etkileşime girdikleri içeriklerin başında da çizgi filmler gelmektedir (Kadan ve Aral, 2018). Çizgi filmlere fazla maruz kalmak; çocukların pasif dinleyici ve bağımlı olmalarına, dikkat eksikliği yaşamalarına, akademik başarı ve yaratıcılık düzeylerinde azalmaya ve obezite gibi birtakım sağlık problemleri yaşamalarına sebep olabilmektedir. Özellikle saldırgan veya gerçek dışı senaryolar içeren çizgi filmleri uzun süre izlemenin çocuklarda antisosyal davranışlar, saldırganlık ve cinsiyet stereotiplerinin gelişmesine yol açabildiği bilinmektedir (Chiu vd., 2017; Kásler, 2017; Özkan ve Yılmaz, 2016; Skariah ve Dhanya, 2022). Benzer şekilde aşırı ekran süresi, çocukların televizyon karşısında daha fazla zaman geçirip dış mekân aktivitelerinde bulunma ve sosyal etkileşimlere girme fırsatlarını azaltarak sosyal izolasyona yol açabilmektedir. Bu durum, çocukların sosyal gelişimini engelleyebilmekte ve ekranda gördükleri abartılı senaryoları fazla hayal etmeye başlamalarıyla gerçeklikten kopmalarına neden olabilmektedir (Ghilzai vd., 2017). Ayrıca çalışmalar çizgi filmlerde yer alan karakterlerin, özdeşim ve bağ kurmaları sebebiyle çocukları daha fazla tüketici hâline getirerek oyuncak, kıyafet, kırtasiye malzemeleri, yiyecek ve içecek gibi birçok tercihlerini etkilediğini göstermektedir (Gupta vd., 2022; Karpyn vd., 2017; Khanna, Dhembala ve Tokas, 2024; Ogle vd., 2017). Bunun yanı sıra çizgi filmler doğru şekilde kullanıldığında çocuklar için yarar sağlayan bir araç hâline gelebilmektedir. Örneğin, çizgi filmlerde sıklıkla aynı kelimelerin tekrar edilmesi çocukların kelime dağarcığını geliştirebilmektedir. Dil, okuryazarlık, paylaşım ve işbirliği yapma becerilerinde de olumlu etkilerin olabileceği ifade edilmektedir (Arslan, 2006). Benzer şekilde Susam Sokağı gibi nitelikli çizgi filmler, okul öncesi dönemindeki çocukların erken akademik becerilerini desteklemektedir (Radesky vd., 2015). Ek olarak çizgi filmler çocuğun

ulaşamayacağı görüntüleri ekrana getirip somutlaştırarak dünya hakkında bilgi edinmesine ve bilişsel gelişiminin desteklenmesine katkıda bulunabilmektedir (Dalacosta vd., 2009). Çocuklar genel olarak çizgi filmlerden etkileniyor olsalar da özellikle okul öncesi dönemindeki çocukların gelişimsel özelliklerinden kaynaklı olarak çizgi filmlerden en çok etkilenen grubu oluşturmaktadır (Köksal, 2015; Yavuzer, 2006). Okul öncesi dönemindeki çocukların gördükleri nesne veya durumları gerçek yaşam ile bir tutma, gözlemleyerek öğrenme ve sezgisel düşünme özellikleri, onların daha fazla etkilenmesinin altında yatan sebeplerdendir (Arslan, 2006; Diergarten vd., 2017; Rashid, 2015).

Çocukların vakitlerinin büyük bir kısmını harcadıkları bu türden bir kaynağın onların gelişimlerini destekleyici şekilde düzenlenmesi ve eğitsel amaçlı kullanılması yerinde olacaktır. Çizgi filmlerin, çocukların yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınıp gelişim alanları çok boyutlu olarak desteklenerek ve alan uzmanlarının görüş ve önerileri alınarak düzenlenmesi hem eğlendirici hem de eğitsel olmalarını sağlayacaktır. Çocukların kendileri için uygun ve güvenilir özelliklere sahip olan çizgi filmlerle etkileşime girmeleri hususunda ebeveynlere ve eğitimcilere büyük rol düşmektedir. Onların bu konuda bilinçli ve seçici davranmaları çocukların nitelikli örneklerle karşılaşmaları ve dijital içeriklerden doğru şekilde faydalanmalarını sağlayacaktır. Buna karşın yapılan çalışmalar yetişkinlerin bu noktada yeterince bilinçli olmadıklarını göstermektedir (Coşkun ve Arslantaş, 2016; Yetim ve Sarıçam, 2016). Dolayısıyla yetişkinlerin bu konu hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve desteklenmesine yönelik gerçekleştirilecek çalışmaların önem arz ettiği söylenebilir.

Alanyazın incelendiğinde okul öncesi döneme yönelik çizgi filmler üzerine gerçekleştirilen çeşitli çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu araştırmalarda genellikle “okul öncesi dönemindeki çocuklar ve ailelerinin televizyon ve çizgi film izleme alışkanlıkları” (Kadan ve Aral, 2018; Şen ve Deniz, 2019), “çizgi filmlerin çocukların çeşitli gelişim alanlarına etkileri” (Arslan ve Duman, 2018; Cengiz vd., 2020; Talu ve Yüzbaşıoğlu, 2020) ve “çizgi filmlerde ele alınan değerler” (Özgür vd., 2020; Şentürk ve Keskin, 2019; Yılmaz ve Arı, 2021) konularına yer verildiği görülmüştür. Buna karşın 3-6 yaşlar arasındaki okul öncesi dönem çocuklarının en çok izlediği çizgi filmlerin belirlenip görsel ve içerik özellikleri dikkate alınarak incelendiği bir çalışma tespit edilmemiştir. Mevcut araştırmanın öğretmenlerin ve ebeveynlerin çizgi film seçerken dikkat etmeleri gereken özellikler hakkında bilgi ve farkındalık düzeylerini artırarak onlara rehberlik edebileceği söylenebilir. Aynı zamanda araştırmanın çocuklar için çizgi film üreten ve yayımlayan kurum ve kuruluşlara yol göstermesi ve üretilen içeriklere yönelik olarak ilgili kaynaklara geri bildirim sunması açısından alanyazına katkıda bulunacağı ön görülmektedir.

Bu çalışmada öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre 3-6 yaşlar arasındaki okul öncesi dönem çocuklarının en çok izlediği çizgi filmlerin görsel ve içerik özellikleri

bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre okul öncesi dönemindeki çocukların izlediği çizgi filmler nelerdir?
2. Öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre okul öncesi dönemindeki çocuklar ne sıklıkla çizgi film izlemektedir?
3. Öğretmen ve ebeveynler okul öncesi dönemindeki çocuklar için çizgi film seçerken nelere dikkat etmektedir?
4. Okul öncesi dönemindeki çocukların izlediği çizgi filmler hangi görsel özellikleri taşımaktadır?
5. Okul öncesi dönemindeki çocukların izlediği çizgi filmler hangi içerik özelliklerini taşımaktadır?

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada çocukların izlediği çizgi filmler, çizgi film izleme sıklıkları ve süreleri, öğretmen ve ebeveynlerin çizgi filmleri seçerken dikkat ettiği özelliklerin belirlenmesinde genel tarama modelinden yararlanılmıştır. Genel tarama modeli, bir gruba ilişkin belirli özelliklerin ortaya konulmasını amaçlamaktadır (Büyüköztürk vd., 2020). Bu aşamanın ardından okul öncesi dönem çocuklarının en çok izlediği çizgi filmlerin görsel ve içerik özellikleri bağlamında değerlendirilmesinde doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, belirlenen yazılı belgelerin içeriğinin araştırmanın amacı doğrultusunda sistematik bir şekilde analiz edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu oluşturulurken iki aşama takip edilmiştir. Öncelikle amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak 92 okul öncesi öğretmeni ve 108 okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveyne ulaşılmış ve çocukların en çok izlediği çizgi filmler sorulmuştur. Ölçüt örnekleme yöntemi, önceden belirlenen ölçütleri karşılayan durumların gözden geçirilmesi ve incelenmesini amaçlamaktadır (Patton, 2018). Araştırmada belirlenen ölçütler; katılımcıların İstanbul ilinde ikamet ediyor olması, 3-6 yaş grubu çocuklarla çalışıyor olması veya bu yaş grubunda çocuğunun olması ve çizgi film izletiyor olmasıdır.

Araştırmanın birinci aşamasına toplam 92 okul öncesi öğretmeni katılmıştır ve katılımcı öğretmenlerin tamamı kadındır. Öğretmenlerin %77,2'si 21-30 yaş, %15,2'si 31-40 yaş, %7,6'sı 41 yaş ve üstündedir. Bununla birlikte öğretmenlerin %68,5'i 1-5 yıl, %16,3'ü 5-10 yıl, %15,2'si 10 yıl ve üstünde mesleki deneyime sahiptir. Çalıştıkları yaş grubuna göre öğretmenlerin %17,4'ü 3 yaş, %25'i 4 yaş, %43,5'i 5 yaş, %14,1'i 6 yaş grubu ile çalışmaktadır. Eğitim

durumları açısından öğretmenlerin %28,3'ü önlisans, %68,5'i lisans, %3,2'si ise yüksek lisans mezunudur.

Öğretmenlere ek olarak araştırmanın birinci aşamasına 105 anne ve 3 baba olmak üzere toplam 108 ebeveyn katılmıştır. Ebeveynlerin %35,2'si 21-30 yaş, %57,4'ü 31-40 yaş, %7,4'ü 41 yaş ve üstündedir. Eğitim durumlarına göre ebeveynlerin %12,1'i ortaokul, %19,4'ü lise, %15,7'si önlisans, %43,5'i lisans, %9,3'ü yüksek lisans mezunudur. Ebeveynlerin %24'ünün 3 yaş, %26,9'unun 4 yaş, %22,2'sinin 5 yaş, %26,9'unun 6 yaş grubu çocuğu vardır.

Birinci aşamada yer alan bu katılımcılara birden fazla çizgi film ismi söyleyebilecekleri belirtilmiştir ve elde edilen veriler doğrultusunda çocuklar tarafından 26 çeşit çizgi filmin izlendiği tespit edilmiştir. Bu çizgi filmler içerisinde %10 izlenme oranının üzerinde olan "Rafadan Tayfa, Niloya ve Maşa ile Koca Ayı" araştırmanın ikinci aşamasına dahil edilmiştir.

Çalışmada gönüllü katılım ve elde edilen verilerin gizli tutulması gibi etik kurallara dikkat edilmiştir. Ayrıca çalışma öncesinde okul öncesi öğretmenlerine ve ebeveynlere araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir ve elde edilen verilerin sadece araştırma amacıyla kullanılacağı belirtilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öncelikle ölçütler doğrultusunda ulaşılan toplam 92 okul öncesi öğretmeni ve 108 ebeveyne hazırlanan bilgi formu uygulanmıştır. Bilgi formu, okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynler için araştırmacılar tarafından ayrı olarak oluşturulmuştur. Formda okul öncesi öğretmenleri, aile ve çocukların demografik bilgileri, çocukların izlediği çizgi filmler, çizgi filmleri izleme sıklıkları ve sürelerini belirlemeye yönelik kapalı uçlu sorulara ve katılımcıların çizgi filmleri seçerken dikkat ettikleri özellikleri belirlemeye yönelik açık uçlu soruya yer verilmiştir. İlgili form çevrim içi bir şekilde katılımcılara ulaştırılmıştır. Katılımcıların belirttiği çizgi filmler içerisinde %10 izlenme oranının üzerinde olan "Rafadan Tayfa, Niloya ve Maşa ile Koca Ayı'nın bölümlerinin yarısı rastgele olarak seçilmiş ve incelenmiştir. Bu doğrultuda Rafadan Tayfa'nın 64, Niloya'nın 81, Maşa ile Koca Ayı'nın 56 bölümü YouTube ve Netflix platformları üzerinden izlenmiştir. Rafadan Tayfa'nın ortalama bölüm uzunluğu 13 dakika, Niloya'nın 6 dakika, Maşa ile Koca Ayı'nın 7 dakikadır. İnceleme yapılırken araştırmacılar tarafından geliştirilen ve üç alan uzmanının görüşü alınarak düzenlenen "Çizgi Film Değerlendirme Formu"ndan yararlanılmıştır. Bu form hazırlanırken alanyazında yer alan araştırmalar incelenmiş ve çocuklara sunulacak medyanın sahip olması gereken özellikleri dikkate alınmıştır. Formda, çizgi filmlerin görsel ve içerik özelliklerini değerlendirmeye ilişkin 31 maddeye yer verilmiştir. Forma ilişkin örnek maddeler şu şekildedir: "Çizgi filmde kullanılan renkler ilgi çekicidir.", "Çizgi filmde yer alan görseller gerçek yaşama uygundur.", Çizgi filmin konusu çocukların hayal gücünü ve yaratıcılığını destekler.", "Çizgi filmin konusu dil, din, ırk ve cinsiyet ayrımcılığına ilişkin önyargılar içermemektedir." Her bir madde "Uygun, Kısmen Uygun, Uygun Değil" şeklinde değerlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada bilgi formlarından elde edilen veriler betimsel istatistik teknikleri olan frekans ve yüzdeden yararlanılarak analiz edilmiş ve tablolar hâlinde sunulmuştur. “Çizgi Film Değerlendirme Formu” sonucunda elde edilen veriler ise betimsel analiz yönteminden yararlanılarak analiz edilmiştir. Bu analiz, önceden belirlenen kavramsal sınır çerçevesinde özetleme ve yorumlama yapılmasıdır. Veriler sistemli ve açık bir biçimde betimlendikten sonra bu betimlemeler açıklanarak yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Analizde kavramsal sınır oluşturulurken araştırmacılar tarafından geliştirilen “Çizgi Film Değerlendirme Formu” dikkate alınmıştır. Verilerin güvenilirliğinin sağlanması amacıyla çizgi filmler iki araştırmacı tarafından bağımsız bir şekilde izlenip değerlendirilmiştir ve bulgular doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Değerlendirmeler sonucunda kodlayıcılar arası güvenilirlik %89 olarak bulunmuştur. Miles ve Huberman (1994) tarafından %70 üzerinde olan güvenilirliğin iyi düzeyde olduğu ifade edilmektedir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın birinci ve ikinci aşamasından elde edilen veriler tablolar hâlinde sunulmuştur ve çizgi filmlerden alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Birinci Aşama Bulguları

Bu bölümde araştırmanın birinci aşamasına katılan toplam 92 okul öncesi öğretmeni ve 108 ebeveyne uygulanan bilgi formundan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Çocukların izlediği çizgi filmlere ilişkin bilgilerin sunulduğu Çizelge 1 incelendiğinde, en sık izlenen üç çizgi filmin sırasıyla Rafadan Tayfa (%31), Maşa ile Koca Ayı (%21,5) ve Niloya (%13) olduğu görülmektedir.

Çocukların çizgi film izleme sıklıklarına ilişkin bilgilerin yer aldığı Çizelge 2’ye göre katılımcıların %56’sı çocukların haftada iki gün, %21’i ise her gün çizgi film izlediklerini belirtmiştir. Ayrıca çocukların günlük çizgi film izleme sürelerine ilişkin bilgilerin sunulduğu Çizelge 3’e göre katılımcıların %46’sı çocukların 0-30 dakika arasında çizgi film izlediğini belirtmiştir. Bu oranı sırasıyla 30-60 dakika (%20) ve 60-120 dakika (%20) takip etmektedir.

Katılımcıların çocuklara çizgi film seçerken dikkat ettikleri özelliklerin yer aldığı Çizelge 4 incelendiğinde ise katılımcıların çizgi film seçerken birçok özelliğe dikkat ettikleri görülmektedir. Bununla birlikte katılımcılar tarafından en çok çizgi filmlerin içeriğinin çocukları olumsuz yönde etkilememesi (%33), yaş ve gelişim özelliklerine uygun olması (%22) ile eğitici ve öğretici olması (%20) unsurlarına dikkat edildiği tespit edilmiştir.

Çizelge 1. Okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynlere göre çocukların izlediği çizgi filmler

Çizgi Filmler	f	%	Çizgi Filmler	f	%
Rafadan Tayfa	62	31	Şirinler	7	3,5
Maşa ile Koca Ayı	43	21,5	Pırlı	6	3
Niloya	26	13	Ege ile Gaga	6	3
Heidi	18	9	Koyun Shaun	6	3
Tom ve Jerry	17	8,5	Arı Maya	6	3
İbi	17	8,5	Afacan ve Yedi Kafalar	5	2,5
Kral Şakir	14	7	Bulmaca Kalesi	5	2,5
Keloğlan	13	6,5	Pijamaskeliler	4	2
Paw Petrol	13	6,5	Kaplan Daniel’in Dünyası	4	2
Kukuli	13	6,5	Nils ve Uçan Kaz	4	2
Pepee	13	6,5	Hızlı Ayaklar	4	2
Peppa Pig	10	5	Oscar Çöllerde	4	2
Afacan Takımı	7	3,5	Elif’in Arkadaşları	4	2

Çizelge 2. Okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynlere göre çocukların çizgi film izleme sıklıkları

Sıklık	f	%
Her gün	42	21
Haftada bir	16	8
Haftada iki	112	56
Haftada üç	20	10
Ayda iki	10	5

Çizelge 3. Okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynlere göre çocukların günlük çizgi film izleme süreleri

Süre	f	%
0-30 dakika	92	46
30-60 dakika	40	20
60-120 dakika	40	20
120 dakika ve üzeri	28	14

Çizelge 4. Okul öncesi öğretmenlerin ve ebeveynlerin çocuklar için çizgi film seçerken dikkat ettikleri özellikler

Özellikler	Öğretmen		Ebeveyn		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
İçeriğin çocuğu olumsuz yönde etkilememesi	34	11	67	22	101	33
Yaş ve gelişim özelliklerine uygun olması	43	14	24	8	67	22
Eğitici ve öğretici olması	23	8	38	12	61	20
Dil ve anlatım özellikleri açısından uygun olması	14	5	13	4	27	9
Çocukların ilgi çekici ve eğlenceli bulması	11	4	7	2	18	6
Süresinin uygun olması	9	3	6	2	15	5
Kültürümüzü ve değerlerimizi yansıtmaması	6	2	9	3	15	5

Çizelge 5. Çizgi filmlerin görsel özellikleri

Görsel Özellikler	Çizgi Film	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil
Renkler ilgi çekicidir.	Rafadan Tayfa	%94	%5	%1
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%100		
Seslendirme ilgi çekicidir.	Rafadan Tayfa	%100	%100	
	Niloya			
	Maşa ile Koca Ayı			
Görseller yaş grubuna uygundur.	Rafadan Tayfa	%99	%1	%3
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%93		
Görseller gerçek yaşama uygundur.	Rafadan Tayfa	%100	%100	
	Niloya			
	Maşa ile Koca Ayı			
Görseller yaratıcılığı destekler.	Rafadan Tayfa	%25		%75
	Niloya	%32		%68
	Maşa ile Koca Ayı	%14		%86
Görseller konu ile ilişkilidir.	Rafadan Tayfa	%100		
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%100		
Görseller olay örgüsünü tahmin etme becerisini destekler.	Rafadan Tayfa	%100		
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%100		
Çocuğun anlamlandıramadığı ve ilişki kuramadığı görsel geçişlere yer verilmemiştir.	Rafadan Tayfa		%12	%88
	Niloya		%100	
	Maşa ile Koca Ayı		%100	

İkinci Aşama Bulguları

Bu bölümde okul öncesi dönemindeki çocukların en çok izlediği üç çizgi filmin görsel özellikleri ve içerik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. İçerik özellikleri; genel özellikler, konu özellikleri, karakter özellikleri, dil ve anlatım özellikleri olmak üzere dört alt grupta ele alınmıştır. Çizgi filmlerin görsel özelliklerine ilişkin bilgilerin sunulduğu Çizelge 5 incelendiğinde, Niloya ve Maşa ile Koca Ayı’da kullanılan renklerin canlı ve ilgi çekici olduğu görülmektedir. Rafadan Tayfa’nın bazı bölümlerinde (Ekmek Teknesi, Yumak’ın Kulübesi, Gezgin Ekibi) koyu renkler ve karanlık sahneler yer aldığından ilgi çekici olmadığı düşünülmektedir. Niloya ve Maşa ile Koca Ayı’da yer alan karakterlerin seslerinin ilgi çekici olduğu saptanmıştır. Buna karşın Rafadan Tayfa’da Kâmil ve Akın karakterlerinin sesleri birbirine benzediği için çocukların ayırt etmekte zorlanabileceği ve ilgi çekici bulmayacağı düşünülmektedir.

Her üç çizgi filmde yer alan görsellerin genel anlamda yaş grubuna uygun olduğu, buna karşın uygun olmayan görsellerin de yer aldığı görülmüştür. Bunlara örnek olarak şunlar verilebilir: Rafadan Tayfa’nın “Ekmek Teknesi” bölümünde Basri Amca’nın gözlerinden alev çıkmıştır. Maşa ile Koca Ayı’nın “Bir Yılbaşı Şarkısı” bölümünde bir çorap, oyuncak kutudan çıkıp aniden canlanmış, ayrıca çoraplar Maşa’yı kollarından tutup çekmeye çalışmıştır. Çizgi filmlerin tamamında gerçek yaşama uygun olmayan bazı görsellere yer verildiği belirlenmiştir. Bu görsellere örnek olarak şunlar gösterilebilir: Rafadan Tayfa’nın “Domino Taşları” bölümünde Hale ve Sevim bağırırken bankta oturan Mert, Hayri ve Kâmil gittikçe küçülmüştür. Niloya’da da Tospik karakteri bazı zamanlarda aniden büyümekte ve karakterler havada uçmaktadır. Ayrıca Maşa ile Koca Ayı’da yer alan hayvan karakterleri insan gibi davranışlar sergilemektedir.

Her üç çizgi filmde görsellerin çocukların yaratıcılığını yeterince desteklemediği, bu konuda eksikliklerin olduğu ve yaratıcılığı teşvik edecek sınırlı sayıda durumun olduğu görülmüştür. Bunlara örnek olarak şunlar verilebilir: Rafadan Tayfa'nın "İcat Peşinde" bölümünde karakterler robot yaparken, "Yumak'ın Kulübesi" bölümünde köpek kulübesi yapmışlardır. Niloya'nın "Rüzgâr Gülü" bölümünde rüzgâr gülü, "Yürüyen Kütüphane" bölümünde taşınabilir kütüphane, "Park Yeri" bölümünde arabalarını hem sürüp hem park edebilecekleri kartondan alan tasarlamışlardır. Maşa ile Koca Ayı'nın "Okulun İlk Günü" bölümünde, Koca Ayı elindeki malzemelerle Maşa için sıra ve gemi, "Robot Moshuko" bölümünde origami yapmıştır. "Aile Bir Arada" bölümünde ise kardan kale yapmışlardır.

Çizgi filmlerde görsellerin konu ile ilişkili olduğu ve çocuğun olay örgüsünü tahmin etme becerisini desteklediği belirlenmiştir. Buna karşın her üç çizgi filmde de çocuğun anlamlandıramayacağı ve ilişki kuramayacağı bazı görsellere yer verildiği görülmüştür. Bu görsellere örnek olarak şunlar verilebilir: Rafadan Tayfa'nın her bölümünde aniden bir boğaz görselinin geçişine yer verilmiştir. Benzer şekilde Niloya'nın tüm bölümlerinde Niloya bir anda Tospik üzerinde uçarken belirmektedir. Maşa ile Koca Ayı'da ise ani ortam değişikliklerinin olduğu ve çocukların bunlar arasında ilişki kurmakta zorlanacağı tespit edilmiştir.

Çizgi filmlerin genel özelliklerine ilişkin Çizelge 6'da yer alan veriler incelendiğinde, bölüm isimlerinin genel anlamda ilgi çekici olduğu görülmektedir. Bazı bölüm isimleri (Büyüme İksiri, Korkulu Gece, Ekmek Teknesi, Yıldız Karması, Damlaya Damlaya Göl Olur, Bakarsan Bağ Bakmazsan Dağ Olur) çocukların anlayamayacağı veya korkabileceği kelimeler içerdiği için uygun bulunmamıştır. Çizgi filmlerin bölüm isimleri ile konularının genel anlamda uyumlu olduğu; buna karşın Niloya çizgi filmine ilişkin bölüm isimlerinin konuları ile daha uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Çizgi filmlerin bazı bölüm isimleri konularını yansıtmadığı için uygun bulunmamıştır. Bu duruma örnek olarak şunlar verilebilir: Rafadan Tayfa çizgi filminin "Yıldız Karması" isimli bölümü basketbol oyununa ilişkin bir konuyu ele alırken; Maşa ile Koca Ayı çizgi filminin "Kraliçemiz Çok Yaşa" isimli bölümü kraliçenin halkı yabancılaştırdığı ve küçümsediğine ilişkin bir konuyu ele almıştır.

Çizgi filmlerde mekâna ilişkin bilgilere yer verilmesine karşın zamana ilişkin bir bilgiye rastlanmamıştır. Rafadan Tayfa'nın İstanbul'un bir yakasındaki mahallede, Niloya'nın köyde ve nehir kenarında, Maşa ile Koca Ayı'nın ise orman içerisinde ve karakterlerin evlerinde geçtiği belirtilmiştir. Bununla birlikte Maşa ile Koca Ayı'da mekân belirtilmiş olmasına rağmen Maşa karakterinin orman içerisindeki bir evde neden yalnız yaşadığına ilişkin bir bilgi yer almamaktadır.

Çizgi filmlerin çocukların medya okuryazarlık becerisini desteklemesi konusunda eksikliklerin olduğu, bu becerileri destekleyici sınırlı sayıda durumlar içerdiği belirlenmiştir.

Bunlara örnek olarak şunlar verilebilir: Niloya'nın "Kitap" bölümünde karakterin dedesi ve abisi kitap okuyarak Niloya'ya model olmuş ve kitapları merak etmesi üzerine ona yaşına uygun resimli kitaplar önermiştir. Rafadan Tayfa'nın "İstanbul Koşusu" bölümünde karakterlerin gazete okuduğu; Maşa ile Koca Ayı'nın "Okulun İlk Günü" bölümünde Koca Ayı'nın Maşa'ya okuma ve yazma öğrettiği ve bunun önemine değindiği görülmüştür.

Her üç çizgi filmde çeşitli problem durumlar yaratılarak çocukların problem çözme becerilerinin desteklenmeye çalışıldığı, buna karşın hayal gücü ve yaratıcılık becerilerini teşvik etmeye yönelik sınırlı sahneler ve unsurlara yer verildiği belirlenmiştir. Çizgi filmlerde sunulan problem durumlara örnek olarak şunlar gösterilebilir: Rafadan Tayfa'nın "Hayvan Geçidi" bölümünde hız sınırlarına uymayan arabanın kediye çarpması üzerine karakterler, arabaların hızını yavaşlatmak için neler icat edebilecekleri üzerinde düşünmüşlerdir. Niloya'nın "Ayak Zilleri" bölümünde Niloya, karınca gibi küçük hayvanların zarar görmemesi için neler yapabileceklerine yönelik fikirler üretip tasarım gerçekleştirmiştir. Maşa ile Koca Ayı'nın "Sihirli Flüt" bölümünde Maşa, flütünün kırılması üzerine bitkilerden flüt yapmaya çalışmıştır. Çizgi filmlerin genel anlamda çocukların temel bilimsel süreç becerilerini destekleyecek sahneler yer verdiği ancak bu becerilerden sıklıkla tahmin etme ve iletişim kurma becerilerini desteklediği görülmüştür. Bu becerilere ek olarak Rafadan Tayfa'da gözlem yapma ve verileri kaydetme becerilerinin de teşvik edildiği belirlenmiştir.

Çizgi filmlerin konularında dil, din ve ırk ayrımcılığına ilişkin önyargıların yer almadığı saptanmıştır. Buna karşın Rafadan Tayfa ile Niloya çizgi filmlerinde karakterlerin geleneksel cinsiyet rollerine uygun davranışlar sergilediği, toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda eksikliklerin olduğu görülmüştür. Çizgi filmlerde genellikle kadınlar çocuk bakımı, ev işleri ile ilgilenirken erkekler ev dışındaki işlerle ilgilenmektedir. Benzer şekilde Rafadan Tayfa'nın "Ekmek Teknesi" bölümünde "Malzemeleri adam gibi getir." cümlesi ile Niloya'nın "Metem Büyüdü" bölümünde "Annem gibi becerikli, babam gibi güçlü" cümleleri de bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Her üç çizgi filmde de evrensel değerlerden mutluluk, sevgi, yardımseverlik, birlik olma, sorumluluk değerleri sıklıkla ele alınırken; adalet, barış, hoşgörü, dürüstlük gibi değerlerin ise nadiren ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak Rafadan Tayfa ile Niloya çizgi filmlerinde genellikle görgü kurallarına uygun sahneler yer alırken, Maşa ile Koca Ayı'da ise görgü kuralları açısından uygun olmayan bazı sahnelerin yer aldığı görülmüştür. Maşa ile Koca Ayı'dan bu sahnelere örnek olarak şunlar verilebilir: "Aile Bir Arada" ve "Sivri Dişli Koca Ayı" bölümlerinde karakterler yemek yerken çatal, bıçak ve kaşık kullanmamışlardır. "Ve Motor" bölümünde ise yere çöp atmışlardır.

Çizgi filmlerin konu özelliklerine ilişkin bilgilerin yer aldığı Çizelge 7 incelendiğinde çizgi filmlerde çocuk gibi düşünme ve hissetme durumlarına yer verilerek çocuğun bakış açısının yansıtıldığı görülmektedir.

Çizelge 6. Çizgi filmlerin genel özellikleri

Genel Özellikler	Çizgi Film	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil
İsmi ilgi çekicidir.	Rafadan Tayfa	%81		%19
	Niloya	%98		%2
	Maşa ile Koca Ayı	%86		%14
İsmi konusu ile uyumludur.	Rafadan Tayfa	%98		%2
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%98	%2	
Yer ve zaman belirtilmiştir.	Rafadan Tayfa		%100	
	Niloya		%100	
	Maşa ile Koca Ayı		%100	
Medya okuryazarlığını destekler.	Rafadan Tayfa	%39		%61
	Niloya	%5		%95
	Maşa ile Koca Ayı	%29		%71
Problem çözme becerisini destekler.	Rafadan Tayfa	%100		
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%100		
Hayal gücü ve yaratıcılığı destekler.	Rafadan Tayfa	%28		%72
	Niloya	%33		%67
	Maşa ile Koca Ayı	%36		%64
Temel bilimsel süreç becerilerini destekler.	Rafadan Tayfa	%100		
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%100		
Dil, din, ırk ve cinsiyet ayrımcılığına ilişkin önyargılar içermemektedir.	Rafadan Tayfa		%100	
	Niloya		%100	
	Maşa ile Koca Ayı	%100		
Evrensel değerlere yer verilmiştir.	Rafadan Tayfa	%100		
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%100		
Görgü kurallarına yer verilmiştir.	Rafadan Tayfa	%91	%9	
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%29	%71	

Bu durumlara örnek olarak şunlar verilebilir: Rafadan Tayfa'nın "Ekmek Teknesi" bölümünde Mert, köfte arabasını tamir etmek için yağ istemiş, Hayri de zeytinyağı getirmiştir. "Köşe Kapmaca" bölümünde ise ateş böceklerini yıldızla benzetmişlerdir. Niloya'nın "Limonata" bölümünde Niloya rüzgâr gülünü görünce çiçek demiş, "Kiraz Zamanı" bölümünde kirazları küpe gibi kulağına takmış, "Rüzgâr Gülü" bölümünde ise yel değirmenin rüzgâr gülünün annesi olduğunu söylemiştir. Maşa ile Koca Ayı'nın "Ve Motor" bölümünde Maşa televizyon çekmeyince oluşan noktaları kara benzetmiş, "Büyük Yürüyüş" bölümünde Koca Ayı ışıklarla birlikte yuvarlandığı için onu yıldırım topuna benzetmiştir. Ayrıca üç çizgi filmde de konunun basitten karmaşığa doğru ilerlediği ve çocuklar açısından merak uyandırıcı olduğu tespit edilmiştir.

Rafadan Tayfa ile Niloya'da konuların genellikle gerçek yaşamla ilişkili olduğu, Maşa ile Koca Ayı'da ise uygun olmayan bazı bölümlerin olduğu görülmüştür. "Büyüme

İksiri" bölümünde iksirin üstüne düşmesi sonucunda Maşa'nın büyümesi ve sonrasında yapılan iksirle küçülmesi, "Küçük Kuzen" bölümünde Maşa'nın kuzeninin bir panda olması, Maşa'nın bir ormanda yalnız başına yaşaması bu durumlara örnek olarak gösterilebilir. Buna paralel olarak Rafadan Tayfa ve Niloya'nın konularının genel anlamda çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine uygun olduğu, buna karşın özellikle gerçek yaşam ile ilişkili olma konusunda Maşa ile Koca Ayı'da bazı eksikliklerin olduğu görülmüştür. Uygun olmayan bölümlere örnek olarak şunlar verilebilir: Rafadan Tayfa'nın "Malazgirt Zaferi" bölümünde Malazgirt Zaferi canlandırılmıştır. Maşa ile Koca Ayı'nın "1, 2, 3 Yılbaşı Ağacını Yak" bölümünde sihir sahneleri yer almaktadır. Her üç çizgi filmin bölümlerinde ele alınan konuların çocukların en azından bir gelişim alanına hitap ettiği, gelişim alanlarının desteklenme sırasının dil, sosyal-duygusal, bilişsel ve motor gelişim alanı şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 7. Çizgi filmlerin konu özellikleri

Konu Özellikleri	Çizgi Film	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil
Çocuğun bakış açısını yansıtır.	Rafadan Tayfa	%100		
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%100		
Basitten karmaşığa doğru ilerler.	Rafadan Tayfa	%100		
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%100		
Merak uyandırıcıdır.	Rafadan Tayfa	%100		
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%100		
Gerçek yaşamla ilişkilidir.	Rafadan Tayfa	%100		
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı		%98	%2
Çocuğun yaş ve gelişim döneminin özelliklerine uygundur.	Rafadan Tayfa	%95	%3	%2
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı		%97	%3
Çocuğun gelişim alanlarına hitap eder.	Rafadan Tayfa	%100		
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%100		

Çizelge 8. Çizgi filmlerin karakter özellikleri

Karakter Özellikleri	Çizgi Film	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil
Duygularını belli ederler.	Rafadan Tayfa	%100		
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%100		
Sayısı çocukların gelişim düzeyine uygundur.	Rafadan Tayfa	%47	%44	%9
	Niloya	%78	%19	%4
	Maşa ile Koca Ayı	%100		
Çocuklar için iyi bir modeldir.	Rafadan Tayfa	%81	%19	
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%12	%88	
Güçlü ve zayıf yönlerine yer verilmiştir.	Rafadan Tayfa	%41	%59	
	Niloya	%12	%88	
	Maşa ile Koca Ayı	%27	%73	

Çizgi filmlerin karakter özelliklerine ilişkin bilgilerin sunulduğu Çizelge 8 incelendiğinde, karakterlerin çoğu zaman jest ve mimikleri aracılığıyla bazen de sözleri aracılığıyla duygularını ifade ettikleri görülmektedir. Karakter sayısı açısından Maşa ile Koca Ayı'nın en uygun çizgi film olduğu saptanmıştır. Diğer iki çizgi filmin bazı bölümlerinde ise on ve üstü sayıda karakterin olduğu belirlendiğinden uygun bulunmamıştır. Bununla birlikte Niloya'da yer alan karakterlerin çocuklar açısından iyi bir model olduğu; diğer çizgi filmlerde ise uygun olmayan bazı davranışlarının olduğu görülmüştür. Karakterlerin görgü kurallarına uygun davranmaması, arkadaşları ile dalga geçmesi, başkalarını suçlaması, eşyalarını paylaşmaması bu davranışlara örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca çizgi filmlerde bazı zamanlarda karakterlerin zayıf yönlerine yer verilmiş olmasına karşın genellikle güçlü yönlerinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen çizgi filmlerin dil ve anlatım özelliklerine yönelik Çizelge 9'da yer alan veriler incelendiğinde, çizgi filmlerde Türkçenin doğru ve etkili bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte üç çizgi

film içerisinde dil ve anlatım özellikleri açısından en uygun çizgi filmin Niloya olduğu; diğer iki çizgi filmde ise çocukların anlayamayacağı kelimelerin yer aldığı ve bu kelimelere ilişkin açıklamaların yapılmadığı belirlenmiştir. Bu kelimelere örnek olarak şunlar verilebilir: Rafadan Tayfa'nın "Odadaki Arı" bölümünde strateji, "Kayıp Cüzdan" bölümünde kooperatif; Maşa ile Koca Ayı'nın "Kedi ile Fare" bölümünde gözü kara, "Kraliçemiz Çok Yaşar" bölümünde hükmetmek, itaat etmek, emperyalist, mesken kelimeleri kullanılmıştır. Çizgi filmlerde verilen iletilerin genel anlamda çocuklar açısından açık ve anlaşılır olduğu belirlenmiştir. Buna karşın Rafadan Tayfa'nın bazı bölümlerinde (Malazgirt Zaferi, Korkusuz Kâmil, Tarihin Taşlı Yolları) herhangi bir iletinin olmadığı; Maşa ile Koca Ayı'nın bazı bölümlerinde ise uygun olmayan iletilerin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Uygun olmayan iletilere örnek olarak şunlar verilebilir: "Peri Masalı" bölümünde Maşa, Koca Ayı'nın kurbağayı dudağından tekrar tekrar öpmesini istemiştir. Aynı bölüm içerisinde Maşa oyuncak bebekleri ile kızın erkeği sevmek zorunda olduğu ve zorbalığa maruz bırakıldığı bir oyun oynamıştır.

Çizelge 9. Çizgi filmlerin dil ve anlatım özellikleri

Karakter Özellikleri	Çizgi Film	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil
Türkçe doğru ve etkili bir şekilde kullanılmıştır.	Rafadan Tayfa	%100		
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%100		
Dil ve anlatım özellikleri uygundur.	Rafadan Tayfa	%37	%63	
	Niloya	%98	%2	
	Maşa ile Koca Ayı	%82	%18	
İleti açık ve anlaşılırdır.	Rafadan Tayfa	%94	%1	%5
	Niloya	%100		
	Maşa ile Koca Ayı	%82		%18

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının en çok izlediği çizgi filmlerin görsel ve içerik özellikleri bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda çocukların en çok izlediği çizgi filmlerin sırasıyla Rafadan Tayfa, Niloya ve Maşa ile Koca Ayı olduğu belirlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde elde edilen bulguların diğer araştırmaların bulguları ile örtüştüğü görülmektedir (Akça ve Koç-Çilekçiler, 2019; Kalem, 2019; Özgür vd., 2020; Yazıcı vd., 2019).

Katılımcıların %56'sına göre çocukların haftada iki gün çizgi film izlediği, %21'ine göre ise her gün izlediği tespit edilmiştir. Aynı zamanda çocukların neredeyse yarısının günlük olarak 0-30 dakika arasında çizgi film izledikleri belirlenmiştir. Bununla birlikte günlük olarak 30-60 ile 60-120 dakika çizgi film izleyenlerin oranının yüksek olması dikkat çekici bir bulgudur. Amerikan Pediatri Derneği tarafından okul öncesi dönem çocuklarının gelişimleri açısından bir saatten fazla ekrana maruz kalmamaları önerilmesine karşın (Radesky vd., 2015), birçok araştırmanın sonucu da günde en az iki saat çizgi film izlediklerini göstermektedir (Alloway vd., 2014; Ertürk-Kara, 2020; Kadan ve Aral, 2018; Özkan ve Yılmaz, 2016; Yazıcı vd., 2019). Bu durumun oluşmasına sebep olarak her evde televizyon bulunması, ailelerin televizyon izleme alışkanlıkları ve dijital içeriklerin kullanımına ilişkin yeterli bilgiye sahip olmamaları gösterilebilir (Bleakley, 2013; Coşkun ve Arslantaş, 2016; Kadan ve Aral, 2018; Ravikiran vd., 2014; Şen ve Deniz, 2019; Yetim ve Sarıçam, 2016).

Katılımcılar tarafından çizgi film seçilirken genellikle içeriğin çocuğu olumsuz şekilde etkilememesi, yaş ve gelişim özelliklerine uygun olması, eğitici ve öğretici olmasına dikkat edildiği belirtilmiştir. Çocuklar için ekrana maruz kalınan süre de oldukça önemli olmasına karşın, katılımcıların sadece %15'inin buna dikkat ettiği tespit edilmiştir. Genel anlamda değerlendirildiğinde ise katılımcıların çizgi film seçimi konusunda farkındalıklarının olduğu görülmektedir. Ebeveynlerle gerçekleştirilen başka çalışmaların sonucunda ise bu konuya ilişkin bilgi düzeyi ve farkındalıklarının düşük olduğu bulunmuştur (Coşkun ve Arslantaş, 2016; Yetim ve Sarıçam, 2016). Bu durumun katılımcıların eğitim durumlarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Ebeveynler ve öğretmenler, çocukların nitelikli içeriklere maruz kalmaları konusunda oldukça

önemli bir role sahiptir. Onların bu konuda bilinçli olmaları, çocukların dijital içeriklerden doğru bir şekilde yararlanmalarını sağlayacaktır.

Çizgi filmlere ilişkin görsel özellikler incelendiğinde, Niloya'nın genel anlamda okul öncesi dönem çocukları için daha uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Renkler ve seslendirme açısından Niloya ve Maşa ile Koca Ayı daha ilgi çekici bulunmuştur. Çizgi filmlerde kullanılan görsellerin yaş grubuna uygun olup konu ile ilişkili olduğu ve olay örgüsünü tahmin etme becerisini desteklediği görülmüştür. Buna karşın Rafadan Tayfa başta olmak üzere çizgi filmlerin tamamında konudan bağlantısız bir şekilde görsel geçişlere yer verilmiştir. Bu durum çocukların görseller arasında ilişki kurmasını zorlaştırabilmektedir. Ayrıca çizgi filmlerde gerçek yaşama uygun olmayan görsellerin de bulunduğu belirlenmiştir. Niloya ve Maşa ile Koca Ayı'nın üçer bölümünün değerlendirildiği başka bir çalışmada, Niloya'nın çocuğun günlük yaşantısı ile uyumlu iken, Maşa ile Koca Ayı'nın uyumlu olmadığı belirtilmiştir (Göksu ve Dağlıoğlu, 2022).

Çizgi filmlere yönelik genel özellikler incelendiğinde, Niloya'nın genel anlamda okul öncesi dönem çocukları açısından daha uygun olduğu belirlenmiştir. Çizgi filmlerin isimleri ilgi çekici ve konusu ile uyumlu bulunmuştur. Ancak özellikle Rafadan Tayfa ve Maşa ile Koca Ayı'da bazı bölüm isimlerinin çocukların yaşları ve gelişimsel özellikleri açısından uygun olmadığı saptanmıştır. Çocukların başlık ve içerik arasındaki ilişkiyi anlamaları açısından somut ve yaşlarına uygun kelimelerin kullanılması önemli görülmektedir. Çizgi filmlerin tamamında mekâna ilişkin bilgi verilirken zamana ilişkin bilgi verilmemiştir. Oysaki yer ve zamanın belli olması, çocuklara yönelik oluşturulan içeriklerin sahip olması gereken özellikler arasında yer almaktadır (Pilten, 2021).

Çizgi filmlerde genellikle merak ve problem durumlar aracılığıyla çocukların problem çözme ve temel bilimsel süreç becerilerinin desteklenmeye çalışıldığı görülmüştür. Ancak temel bilimsel süreç becerileri içerisinde gözlem, sınıflandırma, tahmin etme, ölçme, çıkarım yapma ve iletişim yer almasına karşın (Vitti ve Torres, 2006), çizgi filmlerde sıklıkla tahmin etme ve iletişim kurmayı destekleyici sahnelerin yer aldığı belirlenmiştir. Benzer şekilde çizgi filmlerde evrensel değerlere de yer verildiği, buna karşın sıklıkla mutluluk, sevgi, yardımseverlik, birlik olma gibi değerlerin ele alındığı saptanmıştır. Yapılan

çalışmalar da bu bulguyu destekler niteliktedir (Özgür vd., 2020; Şentürk ve Keskin, 2019; Yılmaz ve Arı, 2021). Ek olarak çizgi filmlerde medya okuryazarlığı ile yaratıcılık becerilerini teşvik edecek durumlara yer verme konusunda eksikliklerin olduğu görülmüştür. Problem çözme, yaratıcılık, iş birliği, iletişim, medya okuryazarlığı gibi beceriler 21. yüzyıl becerileri içerisinde yer almakta olup bu becerilerin erken yıllarda kazanılması oldukça önemlidir (Partnership for 21st Century Skills, 2013). Çizgi filmler de küçük yaş grubu çocukların tutum ve davranışlarını etkilediğinden (Rashid, 2014), onların beceri ve değer edinim süreçlerini destekleme amacıyla kullanılması yerinde olacaktır. Bu hususta çizgi filmlerin uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenmeleri önem arz etmektedir.

Okul öncesi dönem çocukları açısından çizgi filmlere ilişkin konu özellikleri incelendiğinde, Niloya'nın daha uygun olduğu görülmüştür. Her üç çizgi filmin de merak uyandırıcı ve basitten karmaşığa doğru ilerleyen bir konusunun olduğu belirlenmiştir. Çizgi filmlerin genel anlamda çocukların bakış açılarını yansıttığı ve her bölümde en azından bir gelişim alanına hitap ettiği görülmüştür. Gelişim alanlarına katkılarının sırasıyla dil, sosyal-duygusal, bilişsel ve motor gelişim şeklinde olduğu belirlenmiştir. Konuya ilişkin yapılan diğer çalışmalar da benzer sonuçları göstermektedir (Göksu ve Dağlıoğlu, 2022; Talu ve Yüzbaşıoğlu, 2020). Son olarak başka bir çalışmada da belirtildiği gibi (Göksu ve Dağlıoğlu, 2022) gerçek yaşamla ilişkili olma ile çocukların yaş ve gelişimsel özelliklerine uygun olma açısından özellikle Maşa ile Koca Ayı'nın eksikliklerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çizgi filmlerde yer alan karakterlerin özellikleri incelendiğinde, okul öncesi dönem çocukları açısından en uygun karakterlerin Niloya çizgi filminde yer aldığı görülmüştür. Bu dönem çocukları gelişimsel özellikleri sebebiyle çizgi filmlerde yer alan karakterler ile özdeşim kurma ve onları model alma eğilimindedir (Akça ve Koç-Çilekçiler, 2019; Yağan-Güder vd., 2017). Dolayısıyla karakterlerin iyi bir model olmalarının oldukça önemli olduğu söylenebilir. Buna karşın her üç çizgi filmde de bu konuya ilişkin bazı eksikliklerin olduğu belirlenmiştir. Bu eksikliklerin giderilmesi için bazı bölümlerdeki karakter sayılarının azaltılması ve güçlü yönlerinin yanı sıra zayıf yönlerinin de vurgulanması önerilebilir. Ek olarak çizgi filmlerdeki karakterlerin görgü kuralları, toplumsal cinsiyet eşitsizliği başta olmak üzere çocuklara doğru model olmaları açısından gözden geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Benzer çalışmalar da bu bulguyu destekler niteliktedir (Göksu ve Dağlıoğlu, 2022; Şen ve Deniz, 2019; Yağan-Güder vd., 2017). Son olarak dil ve anlatım özellikleri bağlamında Niloya'nın okul öncesi dönem çocukları için daha uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her üç çizgi filmde Türkçenin doğru ve etkili bir şekilde kullanıldığı, iletinin açık ve anlaşılır olduğu görülmüş, buna karşın Rafadan Tayfa ve Maşa ile Koca Ayı'da okul öncesi dönem çocuklarının anlamakta zorlanacağı kelimelerin bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Araştırma kapsamında izlenen çizgi filmlerde bazı eksikliklerin olduğu görülmüştür. Bu sebeple çocuklara izletilmeden önce çizgi filmlerin uygunluk durumunun yetişkinler tarafından izlenerek değerlendirilmesi ve çocuklarla izlenmesi önemli görülmektedir.

- Çocukların dijital içeriklere maruz kaldıkları süreye dikkat edilmesi, aktif olacakları ve sosyalleşebilecekleri oyun gibi etkinliklere de yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu konulara ilişkin öğretmenlere ve ebeveynlere uzmanlar tarafından destekleyici eğitimlerin sunulması önerilebilir.

- Dijital medyanın doğru bir şekilde kullanımına ilişkin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), Amerikan Pediatri Akademisi (APA), Küçük Çocukların Eğitimi Ulusal Birliği (NAEYC), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) gibi kurum ve kuruluşların çeşitli kılavuzları bulunmaktadır. Rehberlik edebilmesi açısından bunların yetişkinler tarafından incelenmesi önerilebilir.

- Çocuklara yönelik üretilen içeriklerin uzmanlar tarafından incelenerek gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra yayınlanması önemlidir.

- Araştırmacılar tarafından öğretmenlerin ve ebeveynlerin bu konulara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini geliştirecek uygulamalı çalışmalar yürütülebilir.

- Çocukların izledikleri çizgi filmler zaman içerisinde değişim gösterdiğinden ileriki araştırmalarda farklı çizgi filmler detaylı bir şekilde inceleyebilir. Benzer araştırma farklı yaş grubundaki çocuklarla gerçekleştirilebilir.

Araştırmanın birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle bu araştırma, İstanbul ilindeki 3-6 yaş grubu çocuğu olan 108 ebeveyn ve bu yaş grubu ile çalışan 92 okul öncesi öğretmenin görüşleri ile sınırlıdır. Aynı zamanda öğretmenler ve ebeveynlere göre çocukların en çok izlediği üç çizgi film ve bu çizgi filmlerin bölümlerinin yarısının rastgele seçilerek incelenmesi ile sınırlıdır. Bu incelemenin Çizgi Film Değerlendirme Formu çerçevesinde gerçekleştirilmesi araştırmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır.

Extended Abstract

Introduction

Today, with the advancement of technology, it is observed that children frequently interact with digital content. Researches demonstrate that the amount of time that preschool children interact with television is higher in relation to their ages (Alloway et al., 2014; Ertürk-Kara, 2020; Kadan & Aral, 2018). Cartoons are at the forefront of the content that children frequently interact with on television (Kadan & Aral, 2018). Cartoons can influence children's development both positively and negatively. It is important that such a resource, where children spend most of their time, is organized in a way that supports their development and is used for educational purposes. Parents and educators have a great role in children's interaction with cartoons that have suitable and reliable

features for them. However, studies show that adults are not sufficiently aware of this regard (Coşkun & Arslantaş, 2016; Yetim & Sarıçam, 2016). The current research is believed to guide teachers and parents in enhancing media literacy in children. It also offers insights to institutions that produce and broadcast cartoons for children.

This study aims to examine the visual and content characteristics of the most-watched cartoons by preschool children aged 3 to 6 according to the views of teachers and parents. To achieve this goal, the following questions were addressed:

1. According to the views of teachers and parents, what are the cartoons watched by preschool children?
2. How frequently do preschool children watch cartoons, according to the views of teachers and parents?
3. What do teachers and parents consider when choosing cartoons for preschool children?
4. What visual features do the cartoons watched by preschool children have?
5. What content features do the cartoons watched by preschool children have?

Method

In the study, a general survey model was utilized to determine the cartoons watched by children. Following this stage, document analysis was used to evaluate the visual and content characteristics of the most-watched cartoons by preschool children. Firstly, an information form was applied to 92 preschool teachers and 108 parents by using the criterion sampling method. These criteria include participants residing in the Istanbul province, working with children aged 3 to 6 or having a child within this age group, and regularly exposing children to cartoons.

Half of the episodes of “Rafadan Tayfa, Niloya, and Masha and the Bear,” which were mentioned by the participants and had a viewership rate of over 10%, were randomly selected and examined. During the examination, the “Cartoon Evaluation Form” developed by the researchers was used. The form includes 31 items. Each item was evaluated as “Appropriate, Partly Appropriate, or Inappropriate.” In the analysis of the data, descriptive statistical techniques and descriptive analysis were used.

Results and Discussion

As a result of the research, it was determined that the most frequently watched cartoons by children were respectively “Rafadan Tayfa, Niloya, Masha and the Bear.” It was found that 56% of the participants made their children watch cartoons two days a week, while 21% made them watch every day. Participants mentioned that while selecting cartoons, they paid attention to avoid affecting the children negatively, to ensure appropriateness for their age and developmental level, and to make the content educational and instructive.

When examining the visual features of the cartoons, it was found that *Niloya* and *Masha and the Bear* were more

interesting in terms of colours and voiceovers. The visuals used in the cartoons were seen to be age-appropriate and related to the topics. However, it was determined that there are also visuals that are not suitable for real life in cartoons.

When the general features of the cartoons were examined, their names were found to be interesting and compatible with their content. However, particularly in *Rafadan Tayfa* and *Masha and the Bear*, it was observed that some episode names were not appropriate for children's ages and developmental characteristics. While information about the place was given in all of the cartoons, information about the time was not given.

It was seen that cartoons generally attempt to support children's problem-solving and basic scientific process skills. However, although basic scientific process skills include observing, classifying, predicting, measuring, inferring, and communicating (Vitti & Torresi, 2006), it was identified that cartoons often contain scenes that support predicting and communicating. Similarly, it was determined that universal values are also included in cartoons while values such as happiness, love, helpfulness, and unity were often discussed. Additionally, it was observed that there were deficiencies in promoting media literacy and creativity skills in cartoons.

When examining the subject features of the cartoons, it was determined that they have intriguing and progressively advancing storylines from simple to complex. It was seen that cartoons generally reflect children's perspectives and address at least one zone of development in each section. Lastly, as mentioned in another study (Göksu & Dağlıoğlu, 2022), it was observed that especially *Masha and the Bear* had deficiencies in terms of being related to real-life situations and being appropriate for children's age and developmental characteristics.

When examining the characteristics of the characters in the cartoons, it was determined that there are some shortcomings in this aspect of all three cartoons. Additionally, as noted in other studies (Göksu & Dağlıoğlu, 2022; Şen & Deniz, 2019; Yağan-Güder et al., 2017), characters in cartoons should be reviewed in terms of etiquette, social-gender equality, and other aspects. Finally, it was observed that correct and effective use of the Turkish language was evident in the cartoons. However, it was identified that *Rafadan Tayfa* and *Masha and the Bear* contained words that might be difficult for preschool children to understand.

Pedagogical Implications

Within the scope of the research, certain shortcomings were observed in the cartoons that were studied. Therefore, it is important that cartoons are evaluated for suitability by teachers and parents before children watch them. In this context, it may be advisable to provide training to teachers and parents. Similarly, it is crucial that content produced for children is reviewed by experts and presented only after necessary improvements have been made.

Etik Kurul İzni

Bu çalışmanın, İstanbul Gedik Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu 20.02.2023 tarihli 2023/2 sayılı toplantısında E-56365223-050.01.04-2023.137548.47-446 sayılı kararıyla etik kurul izni almıştır.

Araştırmanın Etik Taahhüt Metni

Yapılan bu çalışmada bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifatın yapılmadığı, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi ve Editörünün" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğu sorumlu yazar tarafından taahhüt edilmiştir.

Kaynaklar

- Akça, F., & Koç-Çilekçiler, N. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocukların en çok etkilendiği çizgi film karakterleri ve bu karakterlerle özdeşleşmelerinin yol açabileceği dijital tehlikeler. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6(2), 403-433. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2019.6.2.0053>
- Alloway, T. P., Williams, S., Jones, B., & Cochrane, F. (2014). Exploring the impact of television watching on vocabulary skills in toddlers. *Early Childhood Education Journal*, 42(5), 343-349. <https://doi.org/10.1007/s10643-013-0618-1>
- Arslan, A. (2006). Bir sosyolojik olgu olarak televizyon. *Journal of Human Sciences*, 8(1), 1-17. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/163>
- Arslan, A., & Duman, E. Z. (2018). Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan motor gelişim kazanımlarının çizgi filmlerdeki sunumu. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 4(6), 320-344. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sadab/issue/38907/454729>
- Bleakley, A., Jordan, A. B., & Hennessy, M. (2013). The relationship between parents' and children's television viewing. *Pediatrics*, 132(2), 364-371. <https://doi.org/10.1542/peds.2012-3415>
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (29. bs.) Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cengiz, Ö., Küsmüş, G., & Ramazan, M. (2020). TRT çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerin gelişim alanlarına göre değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 271-287. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.633447>
- Chiu, Y. C., Li, Y. F., Wu, W. C., & Chiang, T. L. (2017). The amount of television that infants and their parents watched influenced children's viewing habits when they got older. *Acta Paediatrica*, 106(6), 984-990. <https://doi.org/10.1111/apa.13771>
- Coşkun, Y., & Arslantaş, H. (2016). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların televizyon izlemelerine yönelik anne görüşlerinin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 0-0. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ksusb/issue/24103/255832>
- Dalacosta, K., Kamariotaki-Paparrigopoulou, M., Palyvos, J. A., & Spyrellis, N. (2009). Multimedia application with animated cartoons for teaching science in elementary education. *Computers & Education*, 52(4), 741-748. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2008.11.018>
- Diergarten, A. K., Möckel, T., Nieding, G., & Ohler, P. (2017). The impact of media literacy on children's learning from films and hypermedia. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 48(2017), 33-41. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2016.11.007>
- Ertürk-Kara, H. G. (2020). Anne-çocuk ilişkisinde risk faktörleri: Televizyona maruz kalma ve anne-çocuk oyun süresi. *Eğitim ve Bilim*, 45(201), 411-424. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2020.8516>
- Ghilzai, S. A., Alam, R., Ahmad, Z., Shaukat, A., & Noor, S. S. (2017). Impact of cartoon programs on children's language and behavior. *Insights in Language Society and Culture*, 2(2017), 104-126.
- Göksu, H., & Dağlıoğlu, H. E. (2022). YouTube'daki animasyon içeriklerin çocuğa uygunluk ve gelişime olan katkıları açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(3), 2539-2568. <https://doi.org/10.17152/gefad.1129005>
- Gupta, A., Kumar, J., Tewary, T., & Virk, N. K. (2022). Influence of cartoon characters on generation alpha in purchase decisions. *Young Consumers*, 23(2), 282-303. <https://doi.org/10.1108/YC-06-2021-1342>
- Kadan, G., & Aral, N. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının medya kullanım düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies*, 2(2), 51-55. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijmsit/issue/40810/477186>
- Kalem, B. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının en çok izledikleri çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Karpyn, A., Allen, M., Marks, S., Filion, N., Humphrey, D., Ye, A., May, H., & Gardner, M. P. (2017). Pairing animal cartoon characters with produce stimulates selection among child zoo visitors. *Health Education & Behavior*, 44(4), 581-589. <https://doi.org/10.1177/109019811667935>
- Kásler, T. T. (2017). Investigating in what ways television consumption influences preschool aged children and their development. *Vezetéstudomány/Budapest Management Review*, 48(11), 2-11. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2017.11.01>
- Khanna, P., Dhembala, M., & Tokas, P. (2024). From screen to shelf: investigating the influence of cartoon characters on consumer behavior in the toys and accessories market. *International Journal of Engineering Technology and Management Sciences*, 8(1), 255-260. <https://doi.org/10.46647/ijetms.2024.v08i01.033>
- Köksal, T. (2015). *Gündelik hayatta t-elevizyon programlarının çocukların kültürel değer algılarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Ogle, A. D., Graham, D. J., Lucas-Thompson, R. G., & Roberto, C. A. (2017). Influence of cartoon media characters on children's attention to and preference for food and beverage products. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 117(2), 265-270. <https://doi.org/10.1016/j.jand.2016.08.012>
- Özgür, K., Fazlıoğlu, Y., & Ecenur, V. (2020). A research into the values within values education in cartoons that preschool children mostly watch. *European Journal of Education Studies*, 7(11), 368-389. <http://dx.doi.org/10.46827/ejes.v7i11.3362>

- Özkan, B., & Yılmaz, Ö. (2016). Okul öncesi dönem 5-6 yaş çocuklarının televizyon izleme alışkanlıkları ve televizyon programları hakkında anne görüşleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(8), 118-126. <https://dergipark.org.tr/en/pub/inesj/issue/40023/475887>
- Partnership for 21st Century Skills (2013). Learning for the 21st century: A report and mile guide for 21st century skills. http://www.p21.org/storage/documents/P21_Report.pdf
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). SAGE.
- Persson, A., & Musher-Eizenman, D. R. (2003). The impact of a prejudice-prevention television program on young children's ideas about race. *Early Childhood Research Quarterly*, 18(4), 530-546. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2003.09.010>
- Piltan, G. (2021). Çocuk kitaplarında bulunması gereken nitelikler. A. Şahin (Ed.), *Çocuk edebiyatı* (s. 99-133). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Radesky, J. S., Schumacher, J., & Zuckerman, B. (2015). Mobile and interactive media use by young children: The good, the bad, and the unknown. *Pediatrics*, 135(1), 1-3. <https://doi.org/10.1542/peds.2014-2251>
- Rashid, A. (2015). Impact of television cartoon channels on children in India. *Journal of Indian Research*, 3(2), 64-72. <https://jir.mewaruniversity.org/2021/02/23/volume-3-issue-2-jir-april-june-2015/>
- Ravikiran, S. R., Baliga, B. S., Jain, A., & Kotian, M. S. (2014). Factors influencing the television viewing practices of Indian children. *The Indian Journal of Pediatrics*, 81(2), 114-119. <https://doi.org/10.1007/s12098-013-1164-y>
- Skariah, F., & Dhanya, V. J. (2022). Effect of cartoon viewing habits on developmental skills and attention span of preschool children. *International Journal of Contemporary Pediatrics*, 9(6), 571-578. <https://doi.org/10.18203/2349-3291.ijcp20221376>
- Şen, B., & Deniz, Ü. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının izlediği Rafadan Tayfa çizgi filminin toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *Social Sciences*, 14(5), 2547-2563. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.32701>
- Şentürk, Ş., & Keskin, A. (2019). Rafadan Tayfa çizgi filminin milli ve evrensel değerler açısından değerlendirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(Özel Sayı), 143-157. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.548307>
- Talu, E. & Yüzbaşıoğlu, F. (2020). Geleneksel sokak oyunlarının çocuk gelişimine katkılarının "Rafadan Tayfa" çizgi filmi üzerinden incelenmesi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 4(2), 148-162. <https://doi.org/10.32960/uead.769012>
- Temizyürek, F., & Acar, Ü. (2014). Çizgi filmlerdeki subliminal mesajların çocuklar üzerindeki etkisi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 3(3), 25-39. <https://doi.org/10.30703/cije.321348>
- Vitti, D., & Torres, A. (2006). Practicing science process skills at home: A handbook for parents. NSTA. https://static.nsta.org/connections/elementaryschool/2007_12/torreshandoutparentnstaconn.pdf
- Yağan-Güder, S., Ay, A., Saray, F., & Kılıç, İ. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları açısından incelenmesi: Niloya örneği. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 95-110. <http://dx.doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.5c2s5m>
- Yavuzer, H. (2006). *Çocuk eğitimi el kitabı*. Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, E., Baydar, İ. Y., & Kandır, A. (2019). Çizgi film ve çocuk: Ebeveyn görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(1), 10-19. <https://dergipark.org.tr/en/pub/aduefebder/issue/46411/501217>
- Yetim, G. & Sarıçam, H. (2016). Investigation of the families' knowledge and awareness about effect of cartoon on children. *OPUS International Journal of Society Researches*, 6(11), 341-364. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/opus/issue/26855/270461>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Z., & Arı, M. M. (2021). Okul öncesi döneme yönelik hazırlanan Pepee ve Maşa ile Koca Ayı çizgi filminin değerler açısından incelenmesi. *Pearson Journal*, 6(15), 19-40. <https://doi.org/10.46872/pj.318>